

Nyári fontos, szegedi mamut, cigánymeggy

Génbank a hullámtérben

A négyszáz csemete a szegedi fűvészkertben várja, hogy végleges helyére kerüljön

Fotó: Gyenes Kálmán

Valaha a Maros-hullámtérben kiterjedt szilvások voltak – nyáron csak úgy kéklett az erdő. Ma már nem kéklik. A cigánymeggyet pedig, aki csak bírja, cseréli le nagy szemű meggyre a ház előtt. A százötven régi magyar almafajta közül alig néhányféle lelhető föl itt-amott. Pedig a régi gyümölcsfafajták nem igényelnek vegyszeres gondozást. A Csemete akciót indított megőrzésükre.

Programot kezdeményez a Csongrád Megyei Természetvédelmi Egyesület (Csemete) a régi magyar gyümölcsfafajták megőrzésére, ismételt elterjesztésére.

Kis fák, ingyen

– Erre azért van szükség, mert az újabbnál újabb, külföldről behozott fajták, illetve az ugyancsak új, magyar fajták szinte teljesen kiszorították őket, hovatovább legtöbbjüket kipusztulás fenyegeti – halljuk Csikós Csaba környezeti nevelési előadótól. Az említett fajták nagyon sok hasznos tulajdonsággal rendelkeznek, ellenállóak a betegségeknek, nem igényelnek vegyszeres gondozást, így biotermesztésbe kitűnően bevonhatók. Vagy akár újabb, ellenálló fajták előállításához is felhasználhatók. Lényeg az, hogy ne tűnjek el – azaz megmaradjanak, génbankként. A Csemete óvodáknak, iskoláknak, intézményeknek, magánszemélyeknek ingyen ren-

delkezésére bocsát két három darabot. Az igénylő átvételi elismervényt ír alá, mely felüti: vállalja a kis fák megfelelő gondozását, és ha a Csemete szemzőanyagot akar a fáról leszedni, további terjesztés céljából, akkor ezt lehetővé teszi. Az akció augusztus 22-étől indul – akkortól lehet a Csemetét keresni ez ügyben –, de akiket érdekel e téma, máris elkezdhetik fölmérni, milyen lehetőségeik vannak bekapcsolódni.

Meggyre oltott Katalin

A négyszáz kis gyümölcsfa a szegedi fűvészkert gazdasági kertjében várja, hogy mikor kerülhet végleges helyére; az egyesülettel együttműködő botanikus kert ingyen vállalta a kis fák átmeneti elhelyezését.

A Csemete pályázati pénzből indítja az akciót. S milyen növényfajtákhoz juthatnak hozzá az igénylők? Almából a nyári fontos, kajsziból a szegedi mamut, a ceglédi óriás, meggyből a cigány-, és a Pándy-meggy, cseresznyéből a meggyre oltott Katalin említhető meg. A többi között, hiszen más, nem hazai eredetű, ám szintén már-már elfeledett, ám kedvező tulajdonságokkal rendelkező fajtákat is bevonnak az akcióba.

– A régi magyar gyümölcsfafajták hullámtéri termesztésre is alkalmasak. Különösen az alma, körte, szilva és a dió – mondja Siposs Viktória, a WWF Magyaror-

szág szakembere. Hozzáteve: csak almából, illetve körtéből százötven régi magyar fajtát írtak le, ezekből mára alig harminc-negyven maradt fenn. Sokuk fajtája nem is azonosítható, hiszen, lévén hullámtérben élő fákról szó, víz terjesztette-terjeszti őket, egy-egy elhullajtott magból, és a fajták kereszteződtek egymás között. Egy bizonyos: nagyon ellenállóak a kártevőknek, bírják az ismétlődő, tavaszról tavaszra történő elöntést, azt is, ha egy-egy zöldár is közbejön, s akár fél koronájukig elborítja őket a víz.

Dzsungelgyümölcsös

A Felső-Tisza mentén máig él a „Nemtudom-szilva”, kis szemű, viszont igazi, klasszikus, szurokfelete szilvalekvár főzésére alkalmas. Egykor a „dzsungelgyümölcsöst” úgy hasznosították, szerte folyóink mentén, hogy nem csináltak vele semmit, csak éréskor lekaszálták a körülötte lévő aljnövényzetet.

Ma a fogyasztói igények egyre strukturáltabbak, és mind többen keresnek ilyen gyümölcsből előállított termékeket. Persze, nemcsak a hullámtérben juthatnak szerephez újra ezek a gyümölcsfák, hanem kertekben mindenütt. Termésüknek lekvárként, aszalt gyümölcsként való hasznosítása nagy jövő elé nézhet.

F. CS.

Rácz Sándor újabb kutatása Földeákon

Még él a széttört harang legendája

A földeáki harangok történetét kutatja Rácz Sándor helytörténész, aki elmondta: az első világháborúban összetörték a templom nagyharangját. A falu hagyományszerető lakói máig emlékeznek rá: őseik sírva búcsúztatták a monstrumot, amelynek anyagából ágyút öntöttek.

MUNKATÁRSUNKTÓL

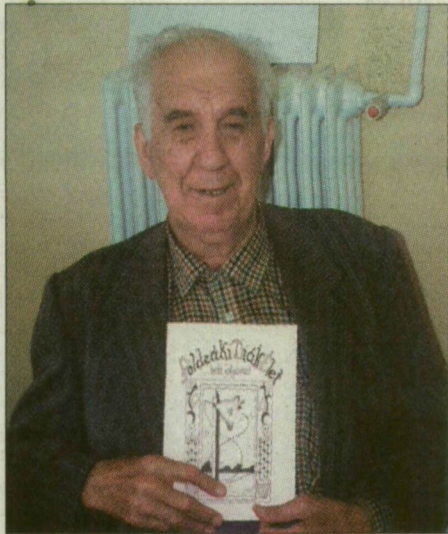
– Az első világháborút követően újra lettek „testvérei” a kismásodiknak, a földeáki templom egyedül maradt harangjának, a hívek, a lakosság jóvoltából – meséli Rácz Sándor, a Földeákról Makóra származott tanár-helytörténész, aki a falu harangjainak történetét is kutatja. – Ezeket mi, akkori ministránsgyerekek, fiatalok sokszor megszólaltattuk, segítve Szabó Matyi bácsi és Bálint Jóska bácsi harangozónak. Felmentünk a keskeny falépcsőn, a szüette karfába kapaszkodva, a harangpadlásra, és nagypéntekenként tekertük a kereplőt, amíg „haza nem jöttek a harangok Rómából”, kurbliztuk a torony déli kiszögellésén, a vasráccsal védett helyen, a háborút, légi veszélyt, riadót jelző, bömbölő szirénát. Innen néztük Szeged bombázását, s lestük a jelzést a temetőből, hogy kezddhetjük-e a sírhoz kísértő harangozást.

A földeákiak körében nagy tiszteletnek örvendenek a toronyok lakói, hiszen a hagyományban még mindig él a harangok fájdalmas elvesztésének története. Az östelepülésről, az akkori Óföldeákról a falut romba döntő árvíz után 1846 és 1848 között települt át a lakók java Új-Földeákra, ide követte híveit Oltványi Pál plébános is, aki intézkedett róla, hogy a harangok átkerüljenek.

– A templomban összesen négy harang kongott: a mind közül legnagyobb nagyharang, az ennél valamivel kisebb nagymásodik, a legkisebb, lélekharangként működő kisha-

rang, és az ennél valamivel nagyobb kismásodik. Mindössze ez utóbbit hagyták meg a toronyban a „lélektelen haranggyilkosok” 1916-ban – foglalta össze a helytörténész, aki még utalt rá: az első világháború idején speciális műszaki alakulatok vitték el a három harangot, hogy ágyút öntsenek anyagukból. Ezt megelőzően „haranggyászmisét” celebráltak a templom papjai. A történet szerint, amikor a Nagyharangot lelőtkék, az összetört ott egy betonlapot, amit hosszú ideig nem pótoltak ki, a „haranggyilkosság” mementójául. Amikor a roncsokat elszállították, síró tömeg kísérté a szekereket a falu széléig.

– Jellemzően ma is többet harangoztatnak a földeákiak, mint a többi település hívei, ez is jelzi, hogy tisztelik a község harangjait – mondta Katona Pál esperesplébános, aki hozzátette: amikor tavaly a faluba került, nem szólt a harang, a hívők pedig zúgolódtak emiatt, de most már teljesen automatizált a kongatás. A falubeli kérésére mindennap reggel hatkor, délben és este 7-kor hangzik föl a hívők számára fontos jel, és gyakran megkongatják a temetőkápolna harangját is.

Rácz Sándor: Jelenleg három harang „lakik” a falu templomában Fotó: Karnok Csaba

A gyémántdiplomás szentesi jogász szenvedélyes gyűjtő

Beszélnék Molnár Laci bácsi levelezőlapjai

Szenvedélynek tartja a képes levelezőlapok gyűjtését dr. Molnár László, a szentesi ügyészség nyugalmazott vezetője, aki egy-egy darabért még árverésre is elment régebben. Az SMS szerinte nem szorítja vissza a postai küldemények forgalmát, mert a mobiltelefonos üzenet mulandó.

A főtéri református nagytemplom galériájában a tízezer darabból álló gyűjtemény parányi része látható a Templomok Magyarországon című időszaki kiállításon, a többi otthon tartja a szentesi dr. Molnár László. Sokat közülük már rendszerezett a gyémántdiplomás jogász, a városi ügyészség nyugalmazott vezetője, ám a szekrényben még vannak olyanok, amelyek arra várnak, hogy albumba rakja

A POSTÁS MEGTALÁLTA

Jönnek-mennek az e-mailek és az SMS-ek, ám ezektől nem félti dr. Molnár László a képes levelezőlapokat. Úgy véli, hogy aki maradandó emléket akar küldeni szeretteinek, az nem az internetet meg a mobiltelefonos üzenetet választja. Az SMS ugyanis előbb-utóbb kitörlik a készülékből, míg a képes levelezőlap megmarad. Máig őrizi Laci bácsi az Erdélyből fura úton eljutott küldeményt is. A televízióban portréfilmet vetítettek róla, s a határon túli magyarok felfigyelték a szentesi gyűjtőre. Képeslapokat tettek számára egy borítékba, amelyre azt írták címkésként a Kosztó József utcában lakó Laci bácsinak: Kosztó József, Szentes. Szerinte a postások előtt le a kalappal, hogy köszöntötték neki a levelet.

őket. Egy-egy képről az összes tudnivalót is odagépeli. Amikor pedig kiállításra viszi képes levelezőlapjait, másoknak is átadja a hasznos információkat. Úgy mondta, hogy az ismeretterjesztés iránti fogékonyságot bizonyára a szüleitől örökölte, akik tanítók voltak. S a beszélgetés közben jó pedagógus módjára megosztja velünk, amit nemrégiben tanult, amikor a magyarországi kisteleplésekről készült képeslapokat rendszerezte. Az egyik vásárhelyi gyűjtőtársa adta neki az egyiket közülük, mielőtt megkérdezte tőle: szüksége van-e Tolmácsra? Akkor derült ki Laci bácsi számára, hogy ez egy nógrádi község neve.

Dr. Molnár László nyugállományba vonulása után, 1984 körül kezdte tudatosan gyűjteni a képes levelezőlapokat. Szenvedélynek tartja ezt a foglalatosságot, hiszen egy-egy darab kedvéért még árverésre is elment. Akkoriban 2-3 ezer forintot is odaadott az áhított lapért. Ezek a levelezőlapok örömről, bánatról, fejlődésről megpusztulásról egyaránt tudósítanak. Az egyetemes magyar történelem hí lenyomatai. A gyűjtemény legrégebbi darabja 1891-ben készült, s a szentesi református templomot ábrázolja.

Még sok képeslapot kell feldolgoznia dr. Molnár Lászlónak

Fotó: Tésk Attila

Egyébként az 1900-as évek elejéig a levelezőlap hátuljára csak a címezés kerülhetett, és a képes felén hagytak egy kis helyet az üzenetnek.

Egy fiatalember azt tudatta 1901-ben

a Besztercebányán lakó kedvesével, Kolczonay Margitkával, hogy fáj a hasa, mert sok szilvát evett. Egy másik fiú ellenben a képeslap tanúsága szerint azt írta választottjának: „Hogy ha csókol,

ha ölel, nem cserélek senkivel.” Most meg? – Szia! Hogy vagy? – említette az idős jogász, hozzátéve: így megy újabban az ismerkedés.

BALÁZSI IRÉN